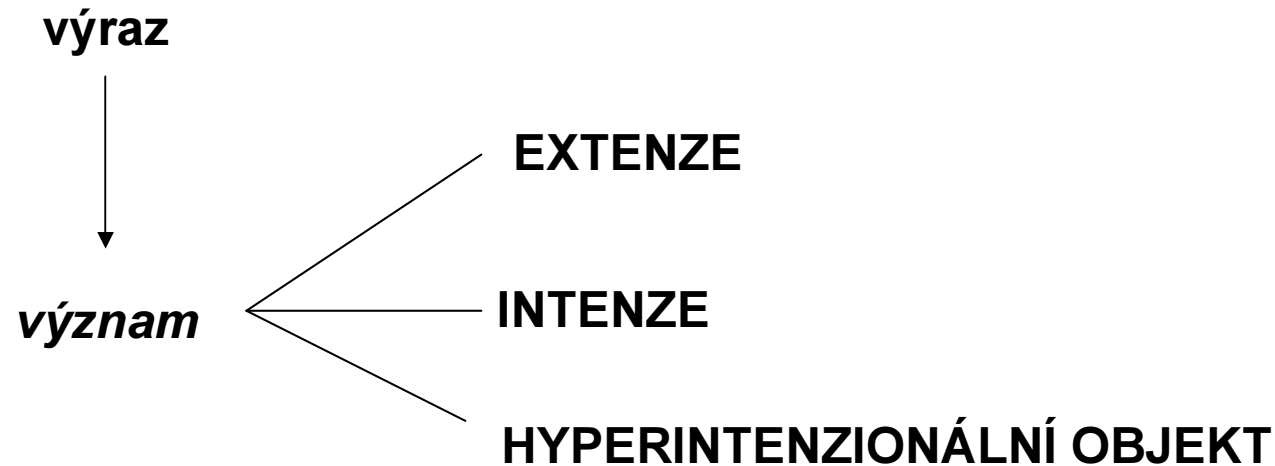

Atomární (nomenklaturní) teorie významu - REKAPITULACE

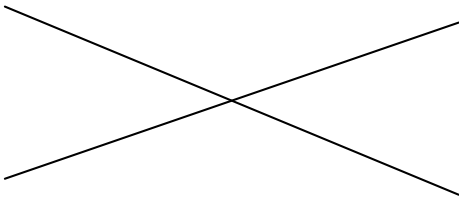

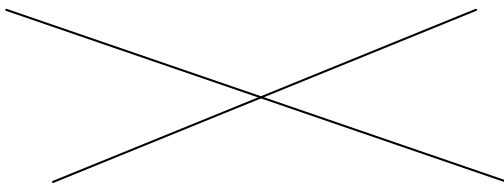

Je atomární význam „v hlavě“?

- možná, ale pouze za předpokladu:

- 1. naturalizmu**
- 2. vrozenosti kognitivních struktur**

Klasifikace sémantických teorií

	ATOMISTICKÉ (NOMENKLATURNÍ)	STRUKTURALISTICKÉ (HOLISTICKÉ)
NOMINALISTICKÉ		F. de Saussure W. van O. Quine
KONCEPTUALISTICKÉ (MENTALISTICKÉ)		J. Piaget G. A. Kelly
REALISTICKÉ		

Argumenty proti atomistické/nomenklaturní teorii (Quine)

1. Zpochybnění pojmů synonymie a analytičnosti

(které musí atomistické teorie nějak vysvětlit)

- viz. „*Dvě dogmata empirizmu*“

2. Argument „neurčitelnosti překladu“

a) *není možné úplně přesně přeložit určitý výraz do jiného jazyka*

b) *není možné úplně přesně odhadnout, co mluvčí určitým výrazem míní*

- *není tedy možné rozumně mluvit o (mentálních) atomárních významech, které by výrazy označovaly; musíme se spokojit se sledováním způsobu užití jazyka, který determinuje jeho význam*

O čem je teze o neurčitosti překladu?

- o určování/nalézání významu v praktických situacích
(překlad, porozumění výroku druhého člověka)

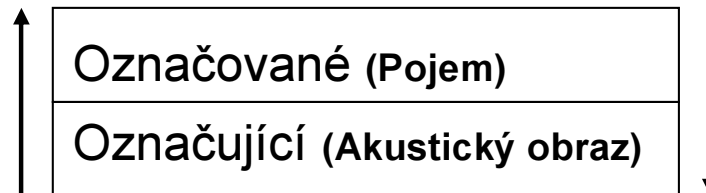
tj. o technických a praktických problémech při sdělování významu,
při jeho reprezentaci v jazyce a při interpretaci jazyka

- Vyvrací přesvědčivě nomenklaturní teorii?
- i) mentalistickou: ANO (nemůžeme se v principu nikdy dobrat nějakých významových atomů v mysli)*
 - ii) realistickou: NE (realistická teorie neřeší empirické otázky reprezentace významu, učení se významu, porozumění, nalézání významu apod.)*
- Nakolik se týká empirického výzkumu významu
(v lingvistice, v psychosémantice)?

STRUKTURALIZMUS

F. de Saussure: *Jazyk jako systém (struktura) znaků*

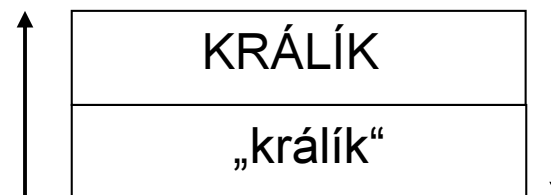
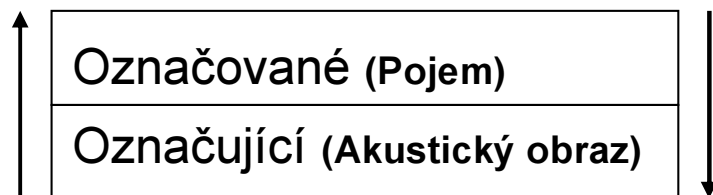
SCHÉMA ZNAKU:

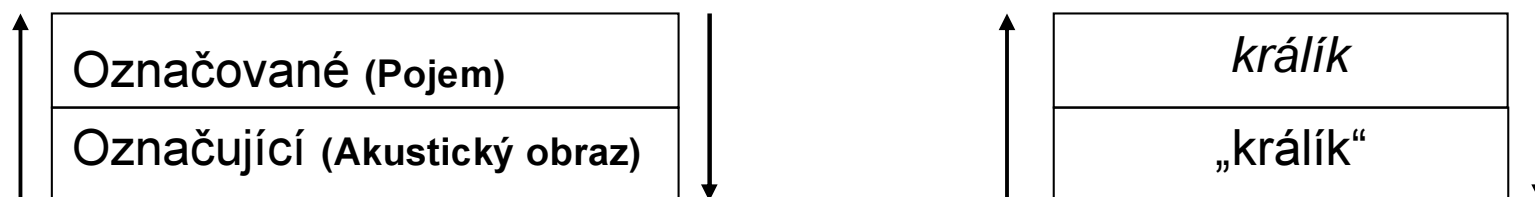
Označované ~ význam

Označující ~ výraz

SÉMIOLOGICKÁ INTERPRETACE ZNAKU:

STRUKTURALISTICKÁ INTERPRETACE ZNAKU:

Ale: nejde de facto o nomenklaturní/atomistickou teorii?

- Spojení označující-označované je **ARBITRÁRNÍ**: není žádný zvláštní důvod, proč význam *králík* označíme jako „králík“ (v angličtině je to třeba „rabbit“).
- Jak potom poznáme, že neznámý výraz (např. „gavagai“) má význam *králík*?

Podle toho, že je stejně používán jako „králík“, tj. že hraje v jazyce identickou roli resp. že má identické vztahy k ostatním prvkům jazyka.

- Model znaku tedy nepostihuje autonomní atomární jednotku; **znak je vymezen vztahy** k ostatním znakům v systému jazyka.

Sémantika de Saussura

- **význam** úzce souvisí s **hodnotou**, kterou výraz nabývá v systému ostatních
- **hodnota** je to, co mají společné (z určitého hlediska) **identické prvky** jazykového systému

Strukturalistická rekonstrukce sémantických vztahů v jazyce

1. základ: jazyk jako neanalyzovaná totalita (promluv, textů apod.)
2. určení jednotek jazyka (delimitace)
3. zkoumání strukturálních vztahů jednotek podle jejich

IDENTITY a DIFERENCE

a konstrukce **binárních opozic** (nejjednodušších stavebních kamenů struktury)

CÍL: určení jejich *hodnot/významů* v systému

Příklad určení hodnoty na základě identity

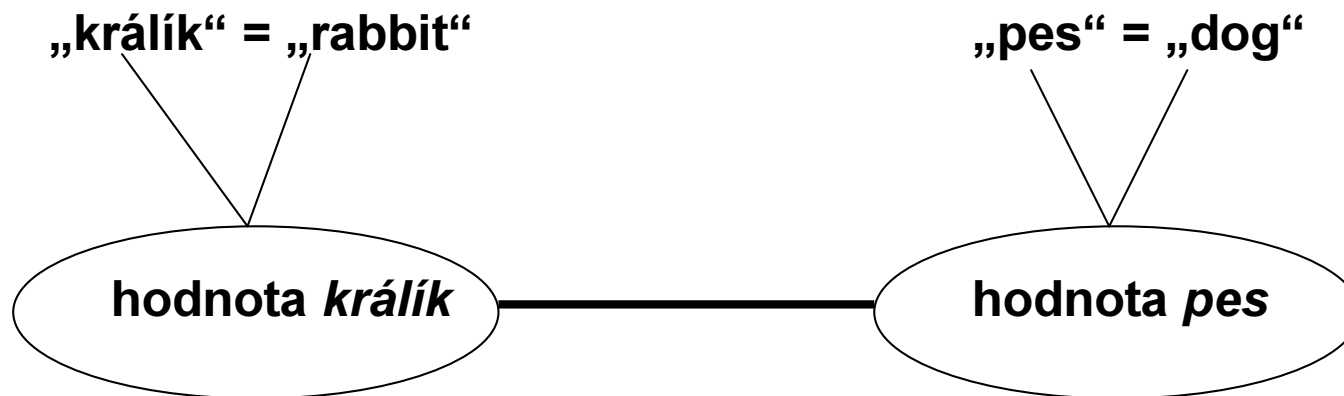
Výchozí jednotky: „králík“, „rabbit“, „pes“, „dog“

„králík“ = „rabbit“

Příklad určení binární opozice na základě identity a difference

Výchozí jednotky: „králík“, „rabbit“, „pes“, „dog“

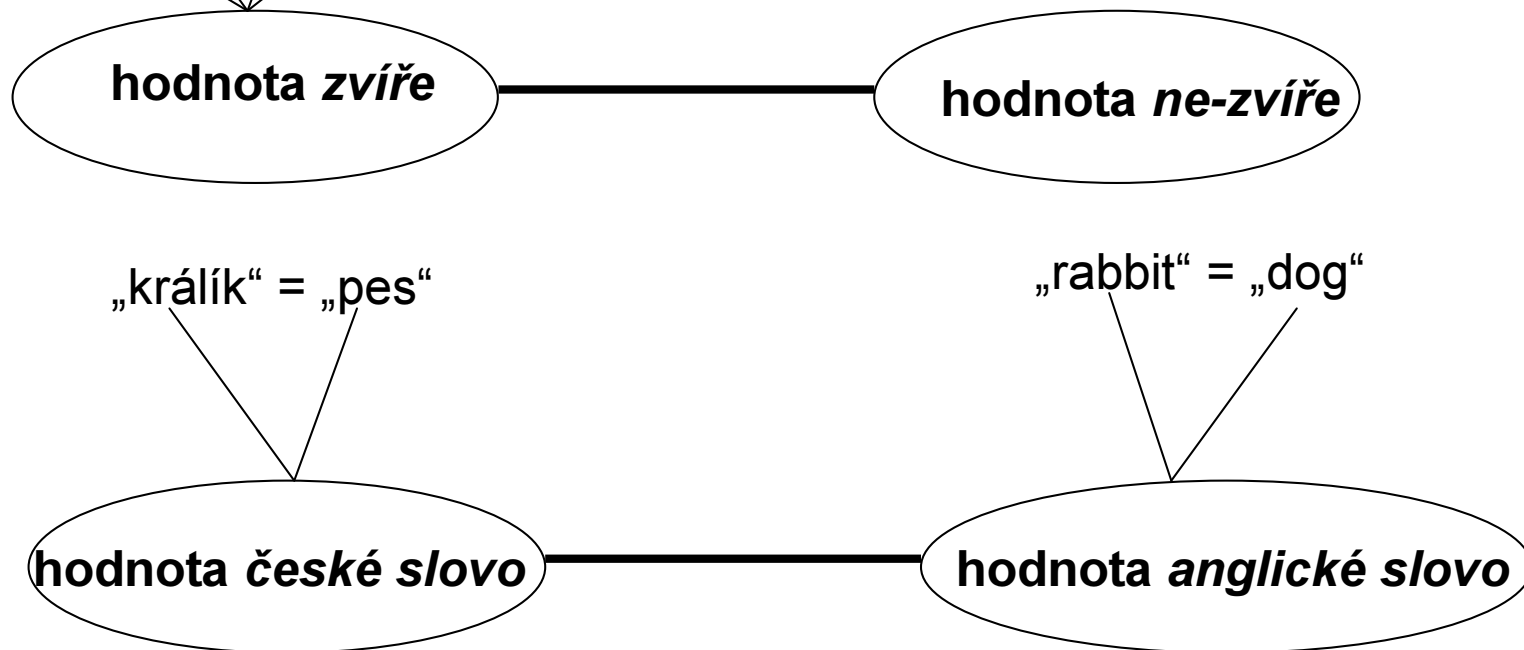
Jak interpretovat tuto strukturu?

A. Jako formu „za jevy“

B. Jako výsledek rekonstrukce/abstrakce

Hodnota/binární opozice je teoretická entita, nikoliv „forma věcí“
- **stanovení identity/diference** je provedeno vždy „**z určitého hlediska**“:
nad určitými jednotkami je možné zkonstruovat neomezeně takových konstrukcí,
např.:

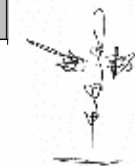
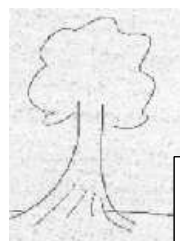
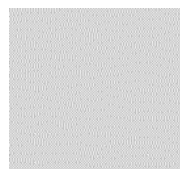
„králík“ = „rabbit“ = „pes“ = „dog“

Domyšlení principu abstrakce ve strukturalistické metodologii

Piaget zdůraznil, že výsledek abstrakce struktury je vždy produktem určitého úhlu pohledu. Samotné výsledky abstrakce přitom můžeme podrobit další abstrakci; naopak výchozí jednotky samotné považovat za produkty (neuvědomělé) abstrakce na nižší úrovni.

Může být psychosémantická teorie strukturalistickou? (Můžeme strukturalistickým přístupem modelovat mentální reprezentaci významů?)

Důvody proti:

2. podle mentalistické atomistické teorie jsou binární opozice pouze **inferenční schémata**, pomocí kterých člověk nahlíží atomární významy a uvažuje o nich.

- v empirickém výzkumu lze zjišťovat pouze tato schémata, naproti tomu ale nic, co by se podobalo atomárním pojmům.

Strukturalistická mentalistická teorie významu je

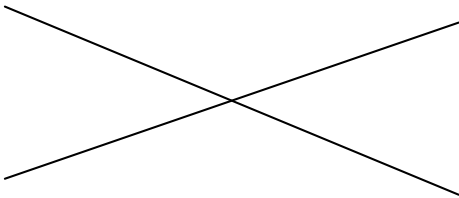
1. Využitelná pro popis mentální reprezentace významů, protože:

- a) vztahuje se k empirické psychologické realitě**
- b) nespolehá na předpoklady naturalizmu a nativizmu**
- c) je jednoduchá a elegantní**

2. Kompatibilní s atomistickou realistickou teorií

	Realistická atomistická sémantika	Strukturalistická mentalistická sémantika
Přístup je o	abstrahovaných významech „o sobě“	psychologických reprezentacích významů
Přístup zkoumá	logické vztahy, synonymii, analytičnost, ...	způsob reprezentování významů, jejich učení, porozumění,
Ráz zkoumání	neempirický (logický)	empirický

Klasifikace sémantických teorií

	ATOMISTICKÉ (NOMENKLATURNÍ)	STRUKTURALISTICKÉ (HOLISTICKÉ)
NOMINALISTICKÉ		
KONCEPTUALISTICKÉ (MENTALISTICKÉ)		
REALISTICKÉ		